

BÚCSÚ JUHÁSZ FERENCTŐL

Juhász Ferencet búcsúztatva kétszeresen is drámai helyzettel kell megküzdenem: egyrészt nemzeti irodalmunk egyik legnagyobb alkotó egyéniségétől kell búcsút vennem, másrészt egyik legjobb és legigazabb barátomtól, akivel közel ötven esztendő közös reményei és munkálkodása fűztek össze. Megéltünk közös csalódásokat is, minthogy a mögöttünk maradt évtizedek magyar történelme sem váltotta igazán valóra azokat a reményeinket, amelyekkel egy negyed évszázaddal korábban üdvözöltük a korszakos történelmi változásokat, és vártuk Magyarországnak nemcsak demokratikus átalakulását, hanem szellemi és morális felemelkedését is. Nehezen tudnám Juhász Ferenc ravatala mellett megkülönböztetni egymástól azt a fájdalmamat, amelyet irodalmunk elkötelezett krónikásaként és személyes jó barátként kell elviselnem.

A költő, akitől most búcsút veszünk, annak a köznapok fölött elhelyezkedő, magasabb világának, annak az álombeli Magyarországnak a hiteles polgára volt, amelyet, hogy csak huszadik századi elődeit említsem, Ady Endre, Babits Mihály, József Attila, Illyés Gyula, Weöres Sándor, Pilinszky János és Nagy László, meg persze mások életműve képviselt. Az általa teremtetett költői világ mindent magába foglalt, ami a mögöttünk maradt évszázadnak magyar és egyetemes emberi tapasztalata és szellemi küzdelme, fájdalma és reménye volt. Életműve valójában egyetlen nagyszabású személyes lírai enciklopédia, megismerhető belőle az a világ, az a történelem, amely életünket, az egymást követő nemzedékek életét megszabta: felemelte és nem egy alkalommal reménytelenségbe taszította.

A történelem, mondom, nem volt kegyes ahhoz a költői nemzedékhez, amely Juhász Ferencet és társait először felemelte, azután többször is a mélybe taszította. Ez akkor is kimondható, ha elismerhetjük, hogy éppen Juhásznak, legalábbis érett férfikorában többnyire már kedvezett a hatalom. A sötét tapasztalatok, amelyeket az ország közelmúltjáról: a háborús évekről, a zsarnokság köznapjairól szerzett, mindazonáltal beárnyékolta máskülönben az életet ünneplő költészetét. Hatalmas költői eposzait nem egyszer a pusztulás, akár az emberiség kipusztulásának sötét víziói szőtték át. Vigasztalódást és reménységet ilyenkor olyan erkölcsi értékekben keresett, amelyek valójában a kereszténység hagyományos értékei. A szülői házból hozott keresztény hit a költészetnek egy drámai magaslatán született újjá: két-

ségek és küzdelmek között, a megbizonyosodás vágyában és az istenkeresés mélyen átélt drámáiban. Két évtizede közreadott nagy lírai oratóriuma, a *Krisztus levétele a keresztről* ennek a személyes istenkereső és Krisztusra-találó drámának a költői vallomása. Úgy vélem, ez a személyes küzdelmekkel megalapozott istenhit vigaszt adhatott számára az öregség, a betegség, a halál-közelség nyomasztó tapasztalataival szemben.

Mint mondtam az imént, Juhász Ferenc halála számomra személyes gyászt jelent. Barátságunk olyan emberi közösség volt, amely számtalan feledhetetlen élménnyel, tapasztalattal és felismeréssel tett engem gazdagabbá: nemcsak barátom hatalmas műveinek megismerése és értelmezése, hanem rendszeres együttlétek, beszélgetések, közös országjárások nyomán. Úgy gondolom, tőle tanultam meg leginkább hitelesen azt, hogy a nagy személyes és közösségi tragédiákat szinte mindig vigasztalással enyhíti a költészet hatalma és gyönyörűsége, a barátság önzetlensége és a közösségi szolidaritás ereje, egyszerűen szólva: a szeretet. Ennek a krisztusi fogalomnak a szellemisége és erkölcsisége járta át Juhász Ferenc minden napjait, emberi kapcsolatait, gondolkodását és természetesen költészetét. Fájdalmas érzés, hogy most ennek a krisztusi szeretetnek az egyik nagyszabású, hiteles és cselekvő képviselőjétől kell búcsúznunk: Juhász Ferenc szeretete, amely minden költői művének morális „vízjelét” adja, mindazonáltal velünk marad.

POMOGÁTS BÉLA

Elhangzott 2015. december 18-án a Fiumei úti temetőben.

TALÁLKOZÁSAIM SCHWEITZER JÓZSEFFEL

Negyedszáza lehetett, Budapest és Pécs között a három órás vonatúton (akkor még nem járt InterCity) másodosztályú fülkében, hogy három órát tölthettem Schweitzer József társaságában. Ő valami hitközségi ügyben kereste fel szeretett városát, én tanítani mentem és az egyetem épületén kívül még alig ismertem valamit. Tanácsolta, mit nézzek meg a városban. Futólag már ismertük egymást, a Rabbiképző zsinagógájában néhányszor találkoztunk, talán a fia mutatott be neki, talán valaki más, nem emlékszem. Amikor benyitottam a vonat fülkéjébe, az első pillanatban nem ismertem fel, költőnek néztem az elmélyülten olvasó férfit. Félretette a könyvet, kezét nyújtott. Ő kezdte a beszélgetést. Ravasz László emlék-